

سُبْحَانَكَ يَا غَفُورٌ

بازشناسی مبانی تفسیر علمی قرآن کریم و تبیین کارکردهای آن در تفسیر آیات

استاد راهنما: دکتر عباس مصلائی پور

استادان مشاور:

دکتر مهدی ایزدی و دکتر فرزانه روحانی مشهدی

نگارش: بهاره مظاهری طهرانی

طرح مساله:

اشکالات عمده مخالفان تفسیر علمی:

■ قرآن کتاب فیزیک و شیمی نیست و زبان قرآن زبانی علمی نیست. قرآن کتاب هدایت است و برای بیان مطالب علمی فرستاده نشده است.

■ آیا خصوصیات مطرح شده برای پدیده های طبیعی در قرآن کریم مطابق با واقع است یا خیر؟

■ اگر مطابق با واقع است، قرآن دربردارنده بسیاری از مطالب علمی است.

■ اگر مطابق با واقع نیست، این راه یافتن باطل به قرآن است که خداوند به صراحت آن را نفی می نماید:

«وَإِنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ * لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ لَا مِنْ خَلْفِهِ تَنْزِيلٌ مِّنْ حَكِيمٍ حَمِيدٍ»
(فصلت/ ۴۱-۴۲)

طرح مساله:

■ آنچه قابل فهم برای مخاطبان عصر نزول نبوده، نمی تواند مراد الهی تلقی شود. زیرا بیان چنین مطلبی بر خلاف بلاغت یعنی رعایت مقتضای حال مخاطبان است.

■ در آیات متعددی بر اینکه مخاطب و پیام قرآن فراعصری بوده و محدود به گروه و زمان خاصی نیست تاکید شده است:

■ «تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا» (الفرقان/۱)

■ در روایات متعددی نیز بر تازگی و طراوت و نو بودن قرآن در هر عصر و زمانی تاکید شده است:

■ إِنَّ اللَّهَ (تَعَالَى) لَمْ يَجْعَلْهُ لَزْمَانَ دُونَ زَمَانٍ وَ لَا لِنَاسٍ دُونَ نَاسٍ، فَهُوَ فِي كُلِّ زَمَانٍ جَدِيدٌ، وَ عِنْدَ كُلِّ قَوْمٍ غَضٌّ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ

طرح مسأله:

- ❑ اشکالات و نظایر آن که بر تفسیر علمی وارد می شود، عمدتاً مبتنی بر اختلاف مبانی مفسران و همچنین منقح نبودن مبانی تفسیر علمی است.
- ❑ لذا مسأله اصلی ما در این پژوهش، شناسایی مبانی تفسیری اثرگذار در اعتبار و کیفیت و گستره تفسیر علمی است و پس از آن به دنبال نشان دادن کارکرد این مبانی در تفسیر آیات علمی با آوردن شواهد متعدد هستیم.

بازشناسی مبانی تفسیر علمی قرآن کریم

و تبیین کارکردهای آن در تفسیر آیات

فصل اول - کلیات و مفاهیم

فصل دوم - گونه شناسی آیات علمی قرآن

فصل سوم - مبانی تفسیر علمی و کارکرد آنها

فصل چهارم - آسیب های تفسیر علمی

خاتمه و نتیجه گیری

❖ فصل دوم – گونه شناسی آیات علمی

آیات علمی صریح:

آیاتی است که خداوند در آنها به صراحت به بیان پدیده‌های طبیعی پرداخته و انسان‌ها را به مشاهده و اندیشه‌ورزی در آنها دعوت می‌نماید.

آیات علمی غیر صریح:

آیاتی است که در آنها از برخی پدیده‌های طبیعی سخن به میان آمده ولی توصیه‌ای به مشاهده و توجه به این پدیده‌ها مطرح نشده است.

❖ فصل دوم – گونه شناسی آیات علمی

آیات علمی غیر صریح:

- آیات قصص؛
- آیات قسم؛
- آیات مثل و تشبیه؛
- آیات مربوط به وقایع آستانه قیامت؛
- آیات توصیف‌گر پدیده‌های فرامادی؛
- آیات الاحکام؛

❖ فصل سوم - مبانی تفسیر علمی و چگونگی کارکرد آنها در تفسیر

- ۱- ترکیبی و چندساحتی بودن زبان قرآن
- ۲- واقع نمایی و عدم راهیابی باطل در قرآن
- ۳- فراعصری بودن و جاودانگی قرآن
- ۴- قرینه بودن علم معتبر در تفسیر کلام الهی
- ۵- چندمعنایی در آیات قرآن
- ۶- حکیمانه بودن قول و فعل الهی
- ۷- ضرورت وجود اسباب در اداره امور توسط خداوند

❖ فصل چهارم: آسیب های تفسیر علمی

مهمترین موانع و چالش های تفسیر علمی صحیح عبارتند از:

- استفاده از علوم غیر قطعی به عنوان قرینه؛

- تحمیل مطالب علمی بر آیه بدون در نظر گرفتن دلالت ظاهر آیه و قرائن موجود؛

- در نظر نگرفتن تمامی احتمالات علمی ممکن و تمامی آیات مرتبط با بحث علمی مورد نظر؛

**با تشکر از
عنایت و توجه شما**